# पठतु संस्कृतम्

## कोविद:

मार्च् ११, २०२३ पाठ: 3 अङ्का: १००

1) अधो दत्तानां विग्रहवाक्यानां समस्तपदं समासनाम च लिखत । (२०)

a. मेघः इव श्यामः मेघश्यामः - उपमानपूर्वपद-कर्मधारयः

b. अयोध्या इति नगरी अयोध्यानगरी- सम्भावनापूर्वपदः

c. छायाप्रधानाः तरवः छायातरवः - मध्यपदलोपी-कर्मधारयः

d. नीलाः मेघा: नीलमेघाः - विशेषणपूर्वपद-कर्मधारयः

e. तपः एव धनम् तपोधनम् - अवधारणापूर्वपद-कर्मधारयः

f. हिमम् इव शीतलम् हिमशीतलम्- उपमानपूर्वपद-कर्मधारयः

g. करः किसलः इव करकिसलयः - उपमानोत्तरपद-कर्मधारयः

h. श्वेतम् अम्बरम् श्वेताम्बरम् - विशेषणपूर्वपद-कर्मधारयः

i. नीलम् उत्पलम् नीलोत्पलम् -विशेषणपूर्वपद-कर्मधारयः

j. गङ्गा इति नदी गङ्गानदी- सम्भावनापूर्वपद-कर्मधारयः

कोविद: By Vanisri Ragupati

## 2) अधो दत्तानां समस्तपदानां विग्रहवाक्यं समासनाम च लिखत । (२०)

a. राजर्षिः राजा ऋषिः इव - उपमानोत्तरपद-कर्मधारयः

b. कैलासाद्रिः कैलासः इति अद्रिः - सम्भावनापूर्वपद-कर्मधारयः

c. पुरुषव्याघ्रः पुरुषः व्याघ्रः इव - उपमानोत्तरपद-कर्मधारयः

d. दशरथराजः दशरथः इति राजा- सम्भावनापूर्वपद-कर्मधारयः

e. महावैयाकरणः महान् वैयाकरणः - विशेषणपूर्वपद-कर्मधारयः

f. दीर्घरज्जुः दीर्घा रज्जुः - विशेषणपूर्वपद-कर्मधारयः

g. मुखकमलम् मुखम् एव कमलम् - अवधारणापूर्वपदः

h. रामसखः रामस्य सखा - षष्ठी-तत्पुरुषः

i. कुसुमकोमलम् कुसुमम् इव कोमलम् -उपमानपूर्वपद-कर्मधा-

j. वज्रकठोरम् वज्रम् इव कठोरम् - उपमानपूर्वपद-कर्मधारयः

कोविद: by Vanisri Ragupati

## 3) दत्तानां तद्धितान्त-पदानां विग्रहवाक्यं लिखत । (५)

a. मूर्धन्यः — मूर्ध्नि भवः

b. अत्र — अस्मिन् प्रदेशे

c. एकदा — एकस्मिन् काले

d. नैयायिकः — न्यायं जानाति इति

e. दाक्षिणात्या — दक्षिणे भवा

f. ग्रामात् — ग्रामतः

g. मीमांसकः — मीमांसां जानाति इति

h. यथा — येन प्रकारेण

i. कूर्मवत् — कूर्मेण तुल्यः

j. ह्यस्तनः — ह्यः भवः

कोविदः by Vanisri Ragupati

## 4) दत्तानां विग्रहवाक्यानां तद्धितान्तरूपं लिखत । (५)

| | |
|---|---|
| a. समाजं रक्षति | सामाजिकः |
| b. फलेषु द्राक्षाफलं मम | प्रियतमम् (प्रिय) |
| c. केशव-माधवयोः माधवः | उन्नततरः (उन्नत) |
| d. पितुः पिता | पितामहः |
| e. सभायां साधुः | सभ्यः |
| f. लोकयान-विमानयोः विमानं | बृहत्तरम् (बृहत्) |
| g. मुखम् इव | मुख्यः |
| h. पूर्वस्यां दिशि भवः | पौर्वात्यः |
| i. पुराणं जानाति इति | पौराणिकः |
| j. अनयोः गोविन्दः | चतुरतरः (चतुर) |

कोविदः by VanisriRagupati

## 5) एकपदेन उत्तरं लिखत (१०)

a. पार्वती किं कर्तुं निश्चितवती ?

तपः कर्तुम् अरण्यं गन्तुम् निश्चितवती।

b. माता मेनादेवी पार्वतीं प्रति किम् उक्तवती?

बाले! कठोरं तपश्चरणं क्व? तव इदं कोमलं शरीरं क्व? तपः कर्तुं बहु दुष्करम् । मास्तु प्रयत्नः इति ।

c. प्रसूनम् इत्यस्य अर्थः कः ? पुष्पम्

d. पार्वतीं द्रष्टुम् के आगतवन्तः ? अनेके ऋषयः

e. दिलीपः कति दिनानि नन्दिन्याः सेवाम् अकरोत् ?

त्रिगुणानि सप्त दिनानि (एकविंशतिः दिनानि)

f. पार्वत्या: अपर-नाम किम् ? अपर्णा

g. किमर्थं पार्वत्या: अपर-नाम अपर्णा ?

तपश्चरणसमये पार्वती पर्णानाम् आहारमपि त्यक्तवती ।

h. पशूनां परमं भागधेयं किम्?

मनुष्यः तृणं न खादति । अन्यथा पशूनाम् तृणमपि दुर्लभं स्यात् ।

कोविद: by Vanisri Ragupati

i. क: त्रिलोकनाथः ? हरः/शिवः

j. शिवः किमर्थं सन्तुष्टः अभवत् ?

पार्वत्याः निष्कल्मषभक्त्या प्रीत्या

## 6) पदविवरणं (अन्त-लिङ्ग-विभक्ति-वचनानि) लिखत । (५)

a. अवाकिरन् अव + कृ धातुः परस्मैपदी लङ्-लकार: प्र. ब.

b. व्यतीयु: वि + अति + इण् धातुः परस्मैपदी लिट् प्र. ब.

c. सप्त न. 'सप्तन्' शब्दः त्रिलिङ्गकः नि.ब. प्र. ब.

d. मरुत्सखाभम् अ. पु. 'मरुत्सखाभ' शब्दः द्वि. ए.

e. आचारलाजै: अ. पु. 'आचारलाज' शब्दः नि.ब. तृ. ब.

कोविद: by Vanisri Ragupati

## 7) उत्तरं लिखत (२ + २ + १ = ५)

a. कर्मधारय-समासस्य विवरणं लिखत ।

b. तद्धितान्त-प्रत्ययस्य प्रभेदा: के ? उदाहरणसहितं वर्णयत ।

c. प्रमुखा: चत्वार: इतिहासा: के ? तेषां रचयितार: के ?

## 8) वाक्यं साधु / असाधु इति लिखत । (५)

a. 'खण्डखाद्यकम्' ब्रह्मगुप्तेन रचितम् । साधु

b. इतिहासग्रन्थस्य लेखनं द्विधा भवति । साधु

c. हर: मुनि-वेषं धृत्वा पार्वतीं मेलितुम् आगतवान् ।

असाधु

d. ब्रह्मस्फुटसिद्धान्ते पाकाध्यायः विषयाः सन्ति ।

असाधु

e. इतिहासविषये भारतीयानां दृष्टौ तिथि-मासवर्षादीनां महत्त्वम् नास्ति । साधु

कोविद: by Vanisri Ragupati

## 9) परस्परसम्बद्धान् मेलयत (५)

| | | |
|---|---|---|
| a. भास्कराचार्यः | गौरीशिखरम् | c |
| b. आर्यभटः | गणकचक्रचूडामणिः | d |
| c. पार्वती | पाटलीपुत्रनगरम् | b |
| d. ब्रह्मगुप्तः | पञ्चाङ्ग-विषया: | e |
| e. करणकुतूहलम् | लीलावती | a |

## 10) सूक्ते: अर्थ: लिखत । (२)

महाजनस्य संपर्कः कस्य नोन्नतिकारकः ।

## 11) सुभषितस्यपदविभागम्, अन्वयरचनां, तात्पर्यं च लिखत । (३)

सुजनो न याति विकृतिं परहितनिरतो विनाशकालेऽपि ।
छेदेऽपि चन्दनतरुः सुरभयति मुखं कुठारस्य ।।

कोविद: by Vanisri Ragupati

12) श्लोकस्य पदविभागम्, अन्वयरचनां, तात्पर्यं च लिखत एकस्य समस्तपदस्य विग्रहवाक्यं च लिखत ।(५)

मरुत्प्रयुक्ताश्च मरुत्सखाभं तमर्च्यमारादभिवर्तमानम् ।
अवाकिरन् बाललताः प्रसूनैः आचारलाजैरिव पौरकन्याः ।।

13) संस्न्दर्भं संस्कृतभाषया विवृणुत (३)

महापुरुषाणां निन्दा न श्रोतव्या ।

14) अधोदत्त-ग्रन्थकारस्य परिचयं ४-५ वाक्यैः लिखत । (३)

वराहमिहिर:

15) अधोदत्त-विषयमधिकृत्य ५-६ वाक्यै: लिखत । (४)

इतिहास:

कोविद: by Vanisri Ragupati